

„RADIKALSKI GLASNIK“, št. 6. Službena obvestila Nar. rad. stranke za Slovenijo.

Zdravom politikom — boljoj budućnosti.

Reč omladini.

Osečam živu potrebu, da kažem omladini iskreno i prijateljsku reč. Našoj je omladini sama istorija odredila življenjske zadatke. O tome, kako će ona taj zadatak da izvrši, to se može slojati bodno da kaže, ovisi budućnost našega naroda. Velik broj današnje omladine trebat će, da već sutra uđe u opštinsku, sresku i oblasnu skupštinu, a kasnije i u narodnu skupštinu; mnogi će da dodju na upravu naše zemlje. Na svim tim mestima trebat će, da ti novi ljudi izvrše pravu narodnu politiku, da se ne stanejo za svoj narod i za svoj kraj. Stari živeli su u drugim prilikama, oni se ne mogu da preko noći promene; ali zato mi mladiji treba i moramo se starati za javne poslove, jer starajući se za opće stvari staramo se u stvari i za sebe. — Staramo se za bolju budućnost. Nitko ne može da bude srečan i zadovoljan u zemlji a osobito u kraju gde su nezdruze političke prilike gde nema pravog političkog vaspitanja, medjusobne snosljivosti i razumevanja. Sem moralnih posledica nezdruženih političkih prilika, narod i društvo i ekonomski trpi, jer nezdruzen politikom absolutno ništa ne može da se digni i unapredi. Radi slabe politike, u pr. opštinske se financije ne mogu da poboljšaju, opštinski prirezi su veliki i postaju uvek veći, a sve to treba, da plaćamo sami mi, svaki pojedinac.

Ako od naših starih, dakle, ne možemo da očekujemo bogzna kakove velike promene današnjeg stanja, treba da se zato mi spremamo, i to odmah, jer u političkom životu nema čekanja.

Do sada se omladina nije učila politici. Ali ne samo to, nego se je do sada omladina odvrćala od politike i propovedalo se je, da je štetno, ako se omladina politički opredeli i stotinu drugih tome sličnih stvari. Zato su se navodili ovi i oni razlozi. Da su tako dolazili u život ljudi, koji su bili političke nule, nije i ne može da bude nikakvo čudo. Omladina je bila politički potpuno disorijentirana. Omladina nije bila pravilno obavještena o političnim problemima, koje svaki kultural i civilizovan čovek treba da zna.

Na taj način, ljudi koji su dolazili iz te i takove politički nevaspitane omladine, vrlo lako i svaki su čas menjali svoja »politička« načela i stranke, i kakovi su pri tome izlazili karakteri, i kako se je na taj način širio politički nemoral, mislim da nije potrebno posebice isticati.

Mišljenje, da se omladina ne sme politički vaspitati i stranački orijentisati, što je iz osnovne i grešno mišljenje, moglo je da važi, i da se barem donekle razume, ako ne i opravda, za vreme austro-ugarskog robstva, ali to ne sme da bude u našoj slobodnoj narodnoj državi.

Mi stojimo na stanovištu, da rezerviranost omladine u političkom životu, ne samo što nije dobro, nego je prosto štetno, u prvom redu radi toga, što se na taj način, kako smo već pre naglasili odgađaju ljudi, koji se pravo nikad politički ne orijentisu, i koji su, prema tome, strani svim javnim poslovima i svakidašnjoj političkoj borbi u životu.

Naprotiv; omladina treba, da učestvuje u javnom životu i da budno prati sve javne poslove. Sem toga; ona treba, da dade svežine i života našem opštem narodnom i državnom životu. Omladina treba da prouči politička načela i programe jedne političke stranke, da upozna njene voditelje, njihovu prošlost i njihov rad, pa da se na temelju toga partijski opredeli i da politički vaspitava šire slojeve naroda.

Pojednostima i trenutačnom taktikom, koju zahteva stanovišta politička situacija, omladina može, i da se do u tančine ne slaže, ali ipak, omladina treba da sve kontroliše, da sve prouči, kako je i zašto je stranačko vodstvo nešto učinilo, da prema svakom pitanju zauzme svoje stanovište, da upozori vodstvo, ako je u čemu zastranilo, da greške popravi itd.

Na taj način, omladina se u strankama, koje su dobro organizovane, može najbolje da vaspita i spremi za politički život, i da tu, u političkim partijama najbolje radi u smislu onih težnja i ideja, koje omladina sa sobom nosi.

Naši stariji pak, treba da bodre i čeliče omladinu, da sve svoje nade i veru u bolju budućnost polaže u nju, da ju u njenim nastojanjima ne ometa vaju, nego naprotiv, da je pomažu, u koliko mogu i znadu.

Potrebito je, dakle, da se omladina politički vaspita, da se pročišćene političke socijalne nazor da se tada politički opredeli i organizuje, jer jedino tada biti će moguće, da uspešno radimo na uređenju naše mlade države, na vaspitanju društva i napredku naroda.

To treba da bude iskrena želja svakog poštenog i svesnog patriote!

Ljubo D. Jurković.

ali pa iz Studencev pišejo v »Avtonomista«, se takrat niso čutili tako varne, kakor se čutijo danes. Tresle so se jim hlačice prav pošteno. In ako smo še kolikortoliko srečno izšli iz burne prevarne dobe, je to predvsem zasluga delavskih voditeljev takrat, ne pa morda zasluga poslanca Žebota, ali pa studenškega brivca Pavla Lupreta.

Seveda, danes je drugače. Delavstvo razcepljeno na številne frakcije in je iz moči. To se je pokazalo tudi ob priliki poletne stavke. Kje je bil takrat poslanec Žebot, kje je bil takrat Radičev prijatelj brivec Lupret, da bi bila delavstvu pomagala prvi s svojo slovensko avtonomijo, drugi pa z Radičevu republiko? Ni ju bilo od nikoder in tudi drugih ni bilo. Tako poraženo ni delavstvo še nikdar izšlo iz nobenega boja, kakor je izšlo takrat, ko sta bila njegova voditelja pravzaprav poslanec Žebot in brivec Lupret. Dolgoletni sistem v delavnicah s protežiranjem tujcev in zapostavljanjem domačinov jemlje sedaj pod državno upravo svoj zasluzen konec. Ravno kar odpuščajo inozemce, predvsem Nemce. Izčistilo se je bo še v marsikaterem drugem ožiru, kar bo državi v korist in delavstvu ne na kvar. To bo pokazala bližnja bodočnost.

Ako sta napadla klerikalna »Straža« in republikanska »Avtonomista« tako grdo ustanovitelj krajevine organizacije NRS v Studencih, sta to storila iz gole zavisti. Pri zadnjih volitvah je dobil Žebot toliko glasov, da je bil sam presenečen. Tudi tiha agitacija radičevov je rodila sad. Zato sta se Žebot in Lupret čutila kot voditelja države in sta sedaj užaljena, da bi jih še kdo drugi mešal štetno. Če imata kaj soli v glavi, lahko sama uvidita, da jim vse druge stranke niso tako nevarne, kakor jima je nevarna samo NRS. Zakaj?

Južna železnica je podržavljena. Državo vodi in jo bo še dolgo vodila Narodna radikalna stranka, ki bo gotovo gledala na to, da se v državnih podjetjih ne bo širil protidržaven duh, pa naj si bo ta pod imenom nedolžnega klerikalizma, ali pa prav tako nedolžnega republikanizma. Ako bo delavstvo potrebovalo pomoči in zaščite, mu je na bo dal ne brivec Lupret, ne Žebot, ampak upravitelji države, ki pa pripadajo slučajno NRS. Zaraditga bo imela krajevena organizacija NRS v Studencih varen delokrog in veljavnejšo besedo kakor dosedanja voditelja Žebot in Lupret. Kdor bo kaj potreboval, se bo obrnil nanjo. Kadar bo pa potrebovalo kaj od Radiča ali Žebota, takrat se bo delavstvo obračalo pa na ta dva.

Kakšna je Nar. Rad. Stranka.

Narodna Radikalna Stranka je politična parlamentarna Stranka, radi tega stoji v nasprotju s strankami in strujami, ki ne stoji na parlamentarnem stališču. Mi radikalni stojimo na stališču samouprave in svobode naroda; to je pa mogoče edino na parlamentarni podlagi. Za parlamentarizem se je borila stranka od početka, dokler ga ni izvojevala z velikim naporom, ter bo branila to idejo tudi v bodočnosti in jo ohranila čisto.

Narodna Radikalna Stranka je vsled tega tudi nasprotnica komunistov — bolševikov, ki odklanjajo parlamentarizem in stoji na stališču »diktature proletarijata«, to je pristašev svoje sekte. Mi odklanjamo tudi diktaturo fevdalcev ali kapitalistov. Narodna Radikalna Stranka odklanja vsako diktaturo, ona hoče parlamentarno vladati.

Narodna Radikalna Stranka odklanja tudi zahtevo, da se mora vladati v sporazumu vseh treh plemen — Srbov, Hrvatov in Slovencev. Ta način bi predstavljal, da se naprej osnujejo tri plemenske kurije: srbska, hrvaška in slovenska. Po sedanjem volilnem redu bi slovenska štela 26 moč, hrvaška 69, a kam bi dali poslance iz Bosne, Dalmacije, Bunjevce in muslimane? Ta kurijalni sistem je v nasprotju z parlamentarizmom, onemogočil bi parlamentarno delovanje, ter se vsled tega protivi temeljnemu načelu Radikalne Stranke.

Narodna Radikalna Stranka je nasprotna strankam, ki temelje na verski podlagi. Ako bi vzeli versko načelo kot podlago za delitev strank, imeli bi v naši državi nebroj strank, ki bi začele med sabo verske boje: katoliško, pravoslavno, muslimansko, judovsko, luteransko, kalvinsko, narodno, svobodomiselnost. Na isti podlagi bi imeli lahko stranko panteistov, materijalistov itd. Politička stranka ni torišče za reševanje svetovnih problemov ali verskih vprašanj, baviti se mora samo s političnimi vprašanji, kako najbolje urediti državo. Narodna Radikalna Stranka torej ni verska Stranka, a še manj je protiverska ali svobodomiselnost Stranka, noče nobenega verskega boja.

Narodna Radikalna Stranka odklanja tudi vsako plemensko ali stanovsko

stališče. Naša Stranka stoji na stališču državne in narodne edinstva, ne pozna nobenih plemenskih razlik, pozna samo svobodne državljane naše kraljevine. Istotako odklanja vsako stanovsko stališče! Koristi posameznih stanov se bodo najbolje varovali, ako bodo zastopniki vseh stanov združeni v eni stranki. Narodna Radikalna Stranka skrbi predvsem za stanove, ki proizvajajo. A ker je v naši kraljevini ravno kmet največji proizvoznik, zato je naša Stranka kmetijska Stranka. V soglasju z njim skrbi tudi za druge stanove, ki so neobhodno potrebni.

Cepljenje naroda na verske, plemenske in stanovske stranke je nezdrav pojav, ki ne more imeti trajnega obstanka. Prihodnost imajo samo dotične stranke, ki so zmogne delati uspešno državno politiko in to je naša Radikalna Stranka! Naprej v NRS brez razlike ver, stanov in plemen!

Andrej Dočenc.

Omladini Nar. Rad. Stranke.

Z ozirom na to, da bi se čimprej izvedla čim bolj popolna organizacija narodne radikalne omladine, ter da bi se istočasno manifestirala tudi njena notranja sila, je uprava kluba beograjske radikalne omladine, ki vrši obenem dolžnost centralne uprave, določila, da se ima vršiti državni kongres 23. in 24. decembra t. l. Radi tega je potrebno sledeče:

1. Organizacija naših mestnih omladinskih klubov naj se vrši povsod, v vseh občinah, kjer se še to ni zgodilo.
2. Ustanovijo naj se srezki odbori, v katere se imajo delegirati vsi predsedniki in podpredsedniki mestnih (krajevnih) klubov. O priliki konstituiranja naj si izberejo: predsednika, podpredsednika, 1 — 3 podpredsednike, 1 — 3 tajnike in blagajnika.

3. Konstituirajo naj se okrožni odbori, v katere se imajo delegirati vsi predsedniki in 1. podpredsednik srezkih odborov. Izberejo si naj: 1. predsednika, 1. tajnika in 1. blagajnika.

Kar je vsebovano v točkah 1, 2, in 3, se ima zgoditi čimprej. Poročilo naj se takoj pošlje upravi. V centralno upravo se bo izvolil po en član vsakega okrožnega odbora, ki ga dotični okrožni odbor izvoli pred kongresom iz svoje sredine.

Da bi bili sklepi, ki jih bo sprejel kongres, res izraz radikalne omladine po vsej kraljevini, je potrebno, da bodo zastopane vse edine organizacije narodne radikalne omladine. Potrebna je torej polnoštevilna udeležba.

1. Vsi člani okrožnih odborov.
2. Po dva delegata iz vsakega srezkega odbora (ti člani morejo biti istočasno tudi člani okrožnega odbora).
3. Po en delegat iz vsakega mestnega kluba. Klubi, ki imajo več kakor trideset članov, morejo poslati še po enega delegata na vsakih trideset članov.

Vsak član mora imeti svoje polno močje.

Nadalje do 10. decembra t. l. je treba poslati poročila, koliko delegatov bo prisostvovalo kongresu.

Pri prihodu v Beograd se imajo delegati javiti sprejemnemu odboru — lovska dvorana hotela »Pariz«.

Dnevni red kongresa:

1. Otvoritev kongresa.
2. Konstituiranje kongresa.
3. Poročilo o delovanju časne centralne uprave ter diskusija o poročilu.
4. Pretes projekta pravil Narodne radikalne omladine.
5. Volitev centralne uprave.
6. Vprašanja in predlogi.

Uprava kluba beograjske radikalne omladine prosi, da se pošiljajo vsa poročila na naslov: Dr. Živan M. Lukić, docent univerze, Hilendarska ulica 32, Beograd.

Akademiki — radikalni! Vpišite se v »Slovenski Jug«!

Na ljubljanski univerzi se je osnoval stud. rad. klub »Slovenski Jug«. Cilj kluba je, da politično vzgaja svoje člane v duhu radikalnih idej ter udejstvuje v javnem življenju kot organizirana politična grupa.

»Slovenski Jug« kateri se je ustanovil v Beogradu istočasno z univerzitetno samo, ima za seboj jako lepo preteklost in tradicije in iz svoje srede je rekrutiral veliko število zavednih in oduševljenih radikalov ter aktivnih političarjev, kateri so vse svoje moči in sposobnosti posvetili v dobrobit naroda in države.

»Slovenski Jug« si je stavil nalogo reformirati radikalno stranko ter obnoviti njen program na moderni podlagi, kakor to zahteva moderna doba in politika naše nove države.

»Slovenski Jug« že od svojega početka ni se bavil samo z vzgojo svojih članov v smislu socialnih idej radikalizma, nego gojil je nacionalno idejo in to ne samo srbsko marveč tudi ono vseh južnih Slovanov kar najbolj doka-

zuje njegovo samo ime — »Slovenski Jug«.

Takoj po ujedinjenju je razširil »Slovenski Jug« svoj program. Prva točka njegovega programa govori: *o integralnem jedinstvu naroda ter države Srbov, Hrvatov in Slovencev, katere smatra za en narod, edinstven po plemenu, tradiciji, jeziku ter po skupnem trpljenju in nuhah.*

V izvrševanju te točke svojega programa bode »Slovenski Jug« deloval dogovorno in složno z svojimi ujedinjenimi brati Srbi, Hrvati in Slovenci. Bojeval se bode proti vsakemu plemenskemu separatizmu.

Toda nam ne zadostuje, da smo ena država ter da smo edini. Ideja edinstva sama na sebi ne zadostuje, ona ne more biti sama sebi svrha. Ta ideja kakor taka ne more navdušiti naš narod, kateri bolega na mnogih slabih tradicijah, tradicije, katere smo podedovali od naših sovražnikov. Nasprotno. Ideja narodnega edinstva bode še le tedaj navdušila naš narod, kadar bode uvidel moralne in materialne koristi tega edinstva; a to bode tedaj, ko bode naša država dobro urejena, kadar bosta pošta in promet dobro funkcionirala, ko bo dinar stabilen, ko se bode narod osvobodil birokratizma ter vseh drugih zla, katere ga tiščijo in morijo.

»Slovenski Jug« ima nalogo širiti tudi med brati Slovenci radikalno idejo, da vzgaja svoje člane k vodstvu politike.

Zato jasno in glasno povemo vsem — nasprotno od vseh ostalih akad. društev, katere skrivajo svoje politične cilje pod plaščem nepolitičnih ali »kulturnih« društev — da smo čisto politično stud. društvo, katero deluje na politični vzgoji akad. omladine.

Tovariše, kateri priznavajo naš program, kateri so radikalnega mišljenja ter tudi oni kateri želijo baviti se z politiko, pozivljamo, da pristopijo v naš klub — v radikalni »Slovenski Jug«.

Delovanje Akcijskega Odbora. Ureditev dohodninskega zakona.

Vsled raznih pritožb proti dohodninskemu zakonu, katere prihajajo od strani davkoplačevalcev ter ostalih finansijskih krogov, je Akcijski Odbor NRS v Ljubljani v svoji seji dne 20. t. m. razpravljaj o tem zakonu, ter je uvidel, da je marsikatera pritožba na mestu ter upravičena. — Radi tega je sklenil potom Glavnega Odbora v Beogradu zainteresirati merodajne kroge predložiti jim sledečo resolucijo glede ureditve dohodninskega zakona.

I. Naš dohodninski zakon je treba posebno iz ozirov na male ljudi novelirati.

Eksistenčni minimum znaša danes letno 10.000 K (kron); kar je z ozirom na to, da ima danes vsi plačo tudi najslabši posel, *nonsens*; pa tudi v fiskalnem oziru je ta meja pogrešena, ker preobliži davčne urade z brezplodnim malenkostmi, — ki nimajo nobenega finansijskega uspeha — in jim odvzame možnost intenzivno baviti se z večjimi davčnimi obvezanci. Eksistenčni minimum treba povišati najmanj na 10.000 dinarjev. Temu primerno znižati skalo davčnih postavk, in ob unificiranju skale odpraviti balast vojnega pribitka.

Dohodki do 10.000 D naj bodo torej davka prosti, od dohodka višjega od 10.000 D naj se pobira enotni 6 odstotni dohodninski davek, ki naj progresivno raste in šele pri dohodkih, ki presegajo 100.000 D doseže sedanjo višino 15 odstotkov.

Dohodnina od službenih prejemkov naj se pobira le od izvestnega dela teh prejemkov n. pr.:

do 15.000 D od 40 % itd.
do 50.000 D od 80 %
še nad 50.000 D od 100 % vseh prejemkov.

II. Člen 143 zak. predloga o finančnem zakonu se mora tako tolmačiti, da davke od službenih prejemkov ni pobirati poleg dohodnine.

III. Invalidski davek, ki ne upošteva načela progresivne obdače, nejednako merno in izredno kvarno vpliva na različne davčne dajatve: je treba odpraviti.

IV. Uvedejo naj se zopet individualni plačilni nalogi, ki edino omogočujejo davkoplačevalcem pregled njegovih obvez.

V. Člen 146 fin. zakona predvideva 12 % zamudne obresti za davke. Očigled današnjim težkim davčnim bremenom absolutno ni sprejemljivo, da se država sama poda na pot oderuške obrestne politike, ker davčnega obvezanica razun tega obremenjujejo — če ne more redno plačevati — 4 % opominske pristojbine, kar bi skupaj povzročalo za 16 % itak že ogromni davek.

VI. Člen 236 fin. zakona 1923/24 do voljuje večjim občinam, da pobirajo trošarino na predmete namenjene za

Obrabljene in brezuspešne metode.

Maribor, 22. 11. 1923.

V Studencih pri Mariboru se je vršil pred kratkem ustanovni sestanek krajevine organizacije NRS. Brez vsakega bobnanja in vsiljevanja so se sešli možje, ki soglašajo s programom najmočnejše stranke v naši državi in so si sestavili odbor, ki hoče širiti zanimanje za stranko in njen program ter pomagati svojim pristašem bodisi v tem ali onem ožiru in ščititi njihove interese. Za ta sestanek je malokdo vedel prej, ker se ni delalo reklame in lovilo ljudi s praznimi obljubami. — Skromno je bil pripravljen, skromno in brez vsakega hrupa se je tudi zaključil. Ker pa dotični možje niso prej skrbeli za reklamo, zato so jo napravili po izvršenem sestanku drugi.

Že drugi dan je prinesla klerikalna »Straža« daljše poročilo, kakor o kakemkoli lepo uspelem shodu svojih poslancev in pristašev, kadar so »na delu med ljudstvom«. Seveda se je po svoji stari navadi obregnila ob vsakega udeleženca in ga karakterizirala po svoje. Za njo je pa prikrevsal še njen bratec »Avtonomist« in je izpraznil svojo goliko.

Mi bi se na tem mestu ne pečali z ustanovnim sestankom krajevine organizacije NRS v Studencih, ako bi nas ne izzvala omenjena dva lista z osebnimi napadi in smešenjem udeležencev in ako ne bi bilo tako nizkotno postopanje naših nasprotnikov že sistematično ne samo v Studencih pri Mariboru, ampak vsepovsod, kjerkoli ustanavlja NRS svoje krajevine organizacije. Stojimo namreč na stališču osebne svobode in strankarske strpnosti tudi v političnih vprašanjih. Ako kdo misli, da doseže svoj cilj in osreči narod in državo s tem, da misli in dela tako, kakor mu predpisujejo gospodje pri »Straži« in »Avtonomistu«, naj gre tja in se tam uveljavi, kakor ve in zna. Drugi zopet mislijo, da je edini spas v tej ali oni socialistični grupi za narod, državo in tudi njihovo osebo. Takí gredo tja, kamor jih vleče srce in delujejo tam po svoje. Vsak ima ne samo pravico, ampak tudi dolžnost, da priznava in širi katerokoli politično izpoved, ka-

teri ne nasprotuje državna uprava.

Ako priznavamo to pravico drugim, jo moremo in moramo zahtevati tudi za sebe. Zakaj če se poslanci nejejo te pravice celo brezpomembne stranke in frakcije, ki so po svojem udejstvovanju večalimaj nasprotno obstoječemu in uveljavljenemu državnemu redu, potem bodo imeli to pravico tudi tisti, ki se priznavajo javno kot pristaši največje in najmočnejše stranke v državi, stranke, ki pravzaprav ustvarila to državo in tudi vodi. To naj si zapomnijo vsi tisti gospodje, ki hočejo naš uspešni razvoj ovirati z blatenjem in smešenjem oseb, ki se ne dajo slepo komandirati od te ali one strani, ampak ki se zavedajo, da imajo lastno glavo ne samo zato, da denejo nanjo klobuk, ampak tudi zato, da z njo mislijo.

Kar se pa tiče Studencev samih, naj izpregovorimo pri tej priliki tudi par besedi.

Kaj so bili Studenci s svojimi tisoči trdno organiziranega delavstva pred vojno, med vojno in po osvoboženju prva leta, mislimo, da bodo vedeli vsaj tisti gospodje, ki sede pri »Straži«. Ljubljanskemu »Avtonomistu« se še nikoli ni niti sanjalo o tem. Tu je bila masa tisočev našega, po tujih zapeljanja in izkoriščanja delavstva. Tekom desetletij je delala uprava južne železnice sistematično in z nemško internacionalno roko v roki na to, da je te naše ljudi odtujila našemu narodu in jeziku, ter jih vzgojila v zagrizene nasprotnike vsega, kar je slovansko. Ako se je po osvoboženju tresel Maribor, se ni majal iz lastne moči in energije, majalo ga je delavstvo iz Studencev, ki je bilo nahujskano po svojih nemško-nationalnih in nemško-internationalnih voditeljih. V Mariboru samem ni bilo nobene nevarnosti. Nevarnost je bila v neposredni okolici, ko so odmevali koraki tisočev organiziranega delavstva po mariborskih ulicah.

In takrat je bil nekdo, na katerega so se prav radi obračali tudi tisti gospodje, ki danes tako zaničljivo pišejo o njem. Zakaj ti gospodje, ki danes sedijo tako samozvestno pri »Straži«,

potrošanje — pod izvestnimi pogoji. Proti tej določbi ne bi bilo ugovora na sebi. Odst. II. tega člena pa določa, da se — dokler se pobira ta trošarina — ne sme pobirati nikak »obštinski preiz« izvestni mesto Beograd. Ta odstotek se more sicer tolmačiti tako, da od tistih predmetov ni dovoljeno zahtevati povrh še prireza na trošarino. Vendar po besedilu samem je ta predpis tako splošen, da se more tolmačiti ta prepoved tudi tako, da velja za vse občinske doklade na direktne davke.

Ni treba navajati, da je taka prepoved za Ljubljano uničujoča, ker mesto že sedaj s svojimi dokladi ne more izhajati, kaj še-le, če res pristopi vsem svojim nalogam, ki čakajo moderno mestno gospodarstvo.

VII. Treba ta II. odstavek čitati, ali vsaj tako stilizirati, da se prilagodi pravemu smislu — in le prepove pobirati »obštinski preiz« k državi trošarini na iste predmete.

Treba dalje dovoliti pobiranje trošarine ne samo večjim občinam, ampak tudi manjšim občinam, ki istotako trpe pod težkimi finančnimi bremenit n. pr. radi gradbe šol itd.

Za izboljšanje gmotnega položaja državnih nameščencev

Uradništvo je z novim uradniškim zakonom, takozvano službeno pragmatiko, zelo nezadovoljno. Radi tega prihajajo Akcijskemu Odboru NRS od vseh strani razne pritožbe, v katerih se naštevajo in navajajo krivice in nepravilnosti, katere so se dogodile o priliki kategorizacije. Uvidevši, da je večina teh pritožb popolnoma opravičena, je Akcijski Odbor dostavil poslanskemu radikalnemu klubu v Beogradu razne memorandume glede ureditve zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbenih in sicer na način, da se zadovolji nameščence, ter da se jim gmotno pomaga. Dosedaj je stranka intervenirala v prid finančnemu, konceptnemu, sodniškemu uradništvu, ter v prid raznim drugim grupam nižjih uradnikov in nameščencev. Prepričani smo, da bode vlada uvaževala te pritožbe, ter da se bode marsikateri ne-
lostatek in nepravilnost popravila.

Ali si član Jugoslovenske Matice

Zakaj in kako sem postal radikal?

(Konec.)

(Odpri pismo prijatelju.)

Dobro! Recimo, da ste demokrati vedno mislili in čutili tako. Recimo celo, da ste imeli prav: začepimo si ušesa in zavezimo oči pred dejanji, pred stoterimi jasnimi dokazi, da vsaj tistim Srbom, ki imajo vosem in capitulo, niti na um ne pride, da nas bi hoteli požreti, nas in naš jezik — skratka proglasimo laž za resnico, da nas Srbi hočejo pojesti in nas bodo pojedli! Vprašam pa: Kaj pa vam to stori, če bi tudi res bilo? Imel sem še tik pred izstopom demokratov iz vlade priliko govoriti s stoterimi naravnost fantastičnimi pristajši »Jutrove« struje, in tisti ječ, o katerem sem prej govoril, se je glasil: Čim prej izgine slovenščina, tem bolje! Nova slovenska knjiga jim je bila kar anarhizem; celo o splošnem prestopu v pravoslavlje so nekaj šušljali. Vse ne samo nepotrebno, ampak še skrajno škodljive stvari! Da, naravnost preneumno, a vendar resnica: prav ti ljudje bi danes vsaj nekako pritrjeno hoteli zvoniti s slovenstvom in slovenščino! Le navedeni paradokson je celo, ako rečemo: ako bi bila NRS res to, kar trdijo oni, namreč vsesrbski požiralnik, potem bi prav ti ljudje morali prvi vanjo, da so dosledni!

Toda prav, ker NRS to ni, je moja doslednost, o kateri govorim gori, čisto druge vrste. Ne bom ponavljal stokrat zapisane resnice, da je naša stranka od svojega postanka dalje propagirala naše narodno tujdinjenje in ga naposled tudi izvedla — dovolj mi je njeno delovanje od preobrata dalje. Vse, kar se je velikega izvršilo v naši novi državi, se je izvršilo po njej, ali vsaj pod njenim vodstvom, če hočesh — saj nam je vseeno — najmanj ob njenem krepkem sodelovanju. Zgodilo so se pogreški, pokazali se izrodki, napravile se celo krivice — ali se niso ravno »Jutranje Novosti« vedno pošteno in odločno zavzele za specijalno slovenske ali prečanske pravice, ako se je kdaj pokazala potreba? — toda, kdo more trditi, ako ni zloben ali zagrižen, da se je vse to zgodilo iz hudobnosti in še posebej zato, ker smo Slovenci ali prečani? Ako ne, da je bilo včasih vmes nekoliko — reakcije! Naši ljudje namreč nečesto ali radi svoje res volje švabske mentalitete ne morejo spoznati in priznati Srba takšnega, kakršen je: že naravnost istočno blag in plemenit, če mu

Objave. Ustanovitelj eksekutivnega radikalnega za Slovenijo.

Izvršujoč sklep seje od 6. novembra 1923, objavljenega v »Radikalnem Glasniku« (št. 4), a po odobritvi glavnega radikalnega odbora v Beogradu organizacija NRS razdeljena je na šest okrožnih radikalnih odborov (ORO) in sicer:

I. politični okraj: Murska Sobota in Dolnja Lendava tvorita prekmurski ORO s sedežem v Murski Soboti;

II. politični okraj: Ljutomer, Maribor, Ptuj, Prevalje in Gornja Radgona tvorijo mariborski ORO s sedežem v Mariboru;

III. politični okraj: Brežice, Celje, Konjice, Slovenj Gradec in Mozirje tvorijo celjski ORO s sedežem v Celju;

IV. politični okraj: Kočevje, Krško, Novo mesto in Črnomelj tvorijo novomeški ORO s sedežem v Novem mestu;

V. politični okraj: Kranj, Ljubljanska okolica, Litija, Logatec, Kamnik in Radovljica tvorijo ljubljanski ORO s sedežem v Ljubljani;

VI. politični okraj: mesto Ljubljana: šolski, šentjakovski, krakovsko-trnovski, dvorski, kolizejsko-kolodvorski, vodmatski, šišenski in predkrajski okraj tvorijo ljubljanski mestni radikal. odbor, kateri ima rang ostalih ORO.

V smislu 5. točke člena 42. stranknih statuten povabljeni so vsi predsedniki KRO mest, kjer ima sedež ORO, da skličejo predsednike in podpredsednike vseh SRO onih srezov, kateri spadajo pod njihovo kompetenco.

Radi tega je potrebno, da se v vseh srezih ustanovijo redni SRO. Predsednik one KRO, v kateri je sedež sreza, naj skliče vse predsednike in podpredsednike KRO vseh občin dotičnega sreza v svrhu konstituiranja rednega SRO v smislu člena 37. stranknih statuten. — Ustanovitev SRO se lahko izvrši, če tudi ne obstajajo v vseh občinah KRO. Predsedniki in podpredsedniki onih KRO, kateri se ustanovijo po izvolitvi SRO, postanejo avtomatično njegovi člani.

Pozivljamo vse zavedne radikale, da se pobrižajo za čim pravilnejšo organizacijo naše stranke v svojem okraju.

V Ljubljani, 23. nov. 1923.

Za akcijski odbor:

Dr. Niko Župančič, predsednik I. r.

Ljuba D. Jurković, tajnik I. r.

Vsem članom!

Nove članske izkaznice (na zelenomodrem papirju z novo sliko našega šefa g. Nikole Pašića) so že dotiskane.

Vse stare izkaznice se morajo zamenjati z novimi izkaznicami, ker se odsele stare izkaznice ne bodo več uvaževale.

Radi tega pozivljamo vse člane, da se vsakdo prijavi svojemu krajevnomu odboru, kateremu naj izroči staro in obenem zahteva novo izkaznico.

Nove izkaznice bodo delili samo dotični krajevni odbori, ki so poslali akcijskemu odnosno okrožnemu odboru spisek članov in prijavitelj konstituiranje odbora.

Krajevni odbori naj se glede dobave legitimacij obračajo na svoje okrožne radikalne odbore.

Vse izkaznice bodo numerirane in jih dobi vsak odbor samo toliko, kolikor jih dejansko potrebuje. Odbori morajo voditi natančno evidenco o članskih izkaznicah. Številka izkaznice vsakega člana mora biti zabeležena v spisku članov.

Tudi nove pristopnice (izjave) so dotiskane ter naj se uporabljajo v smislu navodil priobčenih v »Radikalnem Glasniku«.

Dotiskane so tudi tiskovine za seznam članov. Pozivljamo vse strankine organizacije, da takoj zahtevajo potrebno število tiskovin.

Stroške za te tiskovine bodo morali poravnati obojni odbori.

Da se poravnajo visoki tiskarski stroški, določila se je sledeča cena:

Pristopnicam (izjavam) 0.25 D.

Imenikom članov 0.50 D.

Članskim izkaznicam (legitimacijam) 2.50 D.

Apeliramo na vse naše člane, da tudi dejansko pokažejo, da so si svesti svojih moralnih in materialnih dolžnosti napram stranki.

Pokret NRS. Ljubljanski ORO.

I. Politično predavanje »Slovenskega Juga« se vrši v četrtek 29. novembra t. l. v društvenih prostorih (Wolfova ulica 1/I). Predava tovariš Ljuba D. Jurković o temi: Ideologija in program N. R. S. Vstop in diskusija po predavanju je dovoljena vsakemu akademiku in prijatelju našega kluba.

V Ljubljani, 23. nov. 1923.

Uprava »Slovenskega Juga«.

Kranjska gora: Krajevni radikalni odbor živalno deluje na organizaciji NRS; začel je akcijo za čuvanje interesov železničarjev, o katerih se je razpravljalo tudi na seji akcijskega odbora. Prometni minister g. dr. Velizar

stranka v manjšini, je to samo slučaj, morda celo posledica radikalnega nasilja! In to pravico vendar imamo, da se borimo za to, naj bo ta stranka in ne nasprotna večina! Tudi to priznam. Priznam prvič, da je demokratska stranka opravičena boriti se za večino, kakor vsaka druga stranka. Razumem dalje načelno razliko med obema strankama, kolikor je je. Razumem celo borbo za ime »Jugoslavija«, čeprav je v ustavi ustanovljeno ime »Kraljevine, Srbov, Hrvatov in Slovencev« — nam Slovence posebej niti ne na škodo, ker je široki svet tako šele sedaj izvedel, da eksistiramo. In razumem borbo proti »hegemoniji« srbskega plemena, čeprav se mi zdi ta borba bolj le — teoretiziranje, ko praktično brez neke »hegemonije« niti v Švici ne gre in je ta država na zunaj prav gotovo bolj nemška nego na primer italijanska... Vse to razumem in priznam tem laže, ker o tem sploh ne govorim. Jaz govorim o jekih v nas Slovence posebej. In tu bom zdaj že navedel više omenjene tri »praktične« slučaje, ki sem jih doživel v zadnjem času. Prvi slučaj: V napol nemškotarski družbi se dvigne slovenski inteligent, demokrat z akademsko izobrazbo in začne govoriti o — korupciji iz Beograda. Drugi slučaj: Neka komisija se gosti pri podoželskem magnatu in neki član te komisije, tudi demokrat začne istotako govoriti o korupciji iz Beograda, čeprav... čeprav njegova udeležba pri ti pojedini bogme ni bila po tem, da... ne, kako bi rekel, da ne bi rekel preveč?... čeprav je mogla edino »asocijacija misli« zavesti moža, da se je pri tej grizljavih in požirkih spomnil besede korupcija... Tretji slučaj: Neki državni nameščeneč, od katerega bi bil človek kaj takega najmanj pričakoval v — bivši Avstriji, začne v javni gostilni kmetom hvaliti Radića in razlagati njegov evangelij, in za drugo mizo sedi odlični javni funkcionar in tega opozori navaden državljani, naj ukori gobeždača. »Eh, zdaj lahko vsak govori, kar hoče, ko demokrati nismo več na vladil« odgovori funkcionar. Verjamem, verjamem; marsikdo izmed voditeljev in pristavev demokratske stranke bi bil planil nad vsakega teh treh »slučajarjev« prav tako, kakor sem jaz; toda kdo je naposled kriv, da je možen tak odmev? Ali ni ta jek naravnost logičen odziv na čudno pisanje, ki se je bilo zadnje čase razpasalo po našem »najbolj razširjenem časopisu«?

In zato pravim: če bi bil demokrat, ti trije slučaji sami na sebi bi mi bili do-

Janković, kateri je bil prisoten, se je sam interesiral za prošnjo KRO iz Kranjske gore ter obljubil, da bode delal na to, da se ista vzame v obzir v mejah zakona in pravice.

Jesenice: KRO vidno napreduje ter širi strankin program v svoji okolici. Živel KRO na Jesenicah. Naprej za veliko in močno NRS.

Kamnik: Komaj organizirani NRO se briga za širjenje naše stranke ter ideji radikalizma v svojem kraju. Kljub vsem potežkočam in šikanam organizacija napreduje in NRS pridobiva vedno večje razumevanje naroda.

Mojstrana: Pod vodstvom župana Gregora Klančnika, člana akcijskega odbora v Ljubljani, kateri se zavzema za širjenje ideje čistega radikalizma, organizacija NRS dobro napreduje in KRO se dnevno jači.

Zagorje: KRO napreduje vsled osebnega zanimanja predsednika Valentina Mlakarja II., kateri s svojim agilnim delovanjem širi idejo narodnega radikalizma osobito med našimi delavci, kateri zapuščajo vrste prononciranih demagogov, ter se družijo vrstam narodne radikalne stranke, katere zamore delavstvu zagotoviti lepšo bodočnost.

Rakeh: Tukaj se vršijo predpriprave za organizacijo KRO. Zanimanje za NRS je dnevno večje in upamo, da bode NRS tudi v tem okraju razširila svoje delovanje v prid narodu in državi. Naprej za zmago radikalne misli!

Zgornja Šiška: Priprave za ustanovitev KRO so v polnem teku. Dnevno se priglajajo novi člani, kateri podpisujejo pristopnice ter izjavljajo svoj pristop v vrste edine in resnično državotvorne NRS. Živela Zgornja Šiška!

Tržič: NRS je začela s svojim delovanjem. Obzirom na težko stanje železničarjev obrnila se je na akcijski odbor v Ljubljani za prošnjo, da se marsikatera železniška zadeva popravi ter da se v bodoče prepreči eventualne krivice. Akcijski odbor je odposlal opravičene zahteve tržiškega KRO na nadaljno mesto s toplim priporočilom, da istim v mejah mogočnosti ugodi.

Novomeški ORO.

Kostanjevica: Iskrenemu delovanju in agilitni tamkajšnjega predsednika g. Ivana Jenka, posrečilo se je zbrati v okrilje NRS vse prijatelje in pristase med kmetiskim prebivalstvom tega kraja. — Vsi zavedni in iskreni rodoljubi bi morali podpirati veliko in zaslužno NRS.

Ribnica: Novoustanovljeni KRO vspešno deluje na širjenju NRS. Uverjeni smo da bode delovanje NRS v Narodni Skupščini našlo odmeva v narodu. Živel ribniški NRO!

volj, da bi se bil vprašal, ali sem še na pravi poti ali ne. In tu sem zdaj pri tistem, kar sem označil z besedo doslednost. Ali sem ali nisem! In ako sem, sem do konca! Sem pred vsem — brez-pogojno! Opozicija gori, opozicija dol! Saj se tudi nam lahko dogodi, da bomo kdaj jedli ta »grenki kruh«; toda to izjavljam na ves glas: Če bi takrat začela NRS govoriti in delovati tako, da bi širila s svojo kritiko državni defetizem, potem ne bi mogel več z njo! In prav nič me ne skrbi, da ne bi občutil, kdaj je zašla na krivo stezo. Saj je tako lahko spoznati: čim stranka ne graja nedostatkov več z bolešijo, ampak z naslado; čim odklanja vse, kar napravi nasprotnik, naj bo še tako dobro ali vsaj ne brezdomno slabo, samo zato, ker ni bilo nje zraven; čim, preden je dokazana njih krivda in zla volja, sumniči može, ki so legalnim putem prišli do oblasti, takih dejanj, ki morejo imeti pri nerazodni masi — in kakor sva videla so lahko celo akademiki vmes — tako dizastrozen odmev, da se ruši avtoriteta sama, — v tem hipu je dotična stranka nehala biti pozitivna, konstruktivna, produktivna! Tu ne velja izgovor, da je vse to samo začasno in da bo potlej že drugače, ko pride ta skupina spet do moči. Jaz bi rad vedel, kako naj bi klerikalci spet zatrli tisto mržnjo do Srbov, ki so jo na žalost v taki meri zbudili ali vsaj obnovili v srečju preprostega ljudstva. Je popolnoma ista stvar, kakor z vsakim drugim strupom: če ga vbrizgneš v organizem, ga ne spraviš več zlepa iz njega. In ako začneš zastrupljenca zdraviti, doživiš še to, da šele zdaj spozna, da si ga bil zastrupil in odkloni tudi tvoje lečenje, ker se pač boji, da je protistrup spet le strup! Vem, da za demokratsko stranko ta trda sodba hvala Bogu danes še ne velja v vsem obsegu, in posebno v prav zadnjem času se v njenem tisku opaža spet dokaj več zmernosti; tudi je gotovo, da bi bilo razstrupljanje v njenih vrstah mnogo lažje posel. Toda vsaj tista doza bacilov, ki jih demokratska inteligenca danes prenaša med neuko ljudstvo, bo učinkovala pri njem, kakor zastrupljanje — klerikalcev. Ako ne še huje...

Taki pojavi, vidiš prijatelj, so bili zame ne vzrok (ker ta je starejši in globlji), kakor razvidiš iz ostalega dela tega mojega pisanja, ampak vsaj povod, da sem se končno odločil. Ne toliko iz kake opozicije, ampak veliko bolj iz spoznanja, da je zdaj že naravnost dolžnost še tako miroljubnega in skromnega intelektanta, da po svoje, vsaj s svojim

Dopisi.

Hrastnik. Naši Jutrovci nikakor ne morejo preboleti izgube svoje gerentske vlade v občini Trbovlje. Ker jim pa primanjkuje lažnjivega časnikarskega gradiva za njihovo obrekljivo glasilo, so se v zadnjem času vrgli na hrastniške posameznike. Radovedni smo, zakaj neki vmešavajo gotovega Volkerja. Svetujemo jim nekoliko manj laži in več delavnosti. Ker s takimi obrekovanji se njih 30 članska organizacija ne bo pomnožila, še manj pa naj pričakujejo gerentskih stolčkov. Predno pa pričnejo s hrastniškimi radikali kakšne avanture, naj si prej dobro ogledajo v svojih vrstah razne avstrijske »Kriegsanleihe« - agitatorje, bivše graške »Heil«-erje, kateri še danes ne morejo pozabiti svojega ljubljanskega germanstva in raznih visoko dekoriranih mož z zlatimi »Tapferkeitsmedalljami«. — Mi verjamemo, da je njihova jeza upravičena, ker slutijo, da jim bodo prej ali slej pokazali hrbet njihovi najboljši pristasi.

Izjava.

»Strokovna Borba« šte. 41 z dne 7. novembra t. l. je priobčila pod naslovom »Dokazi o radikalnih izdajalcih.« pisma, katere naj bi pisal g. Šuntajs iz celjskih zaporov. Ker je vse to, kar piše »S. B.« nemogoče, izjavljam, da jaz danes nisem zaupnik g. Šuntajsa in da mi cela zadeva ni popolnoma nič znana. Za pisma sem izvedel še-le iz »Strokovne Borbe«. Tudi to je nemogoče, če kar piše »S. B.« že iz ozira na to ne, ker je g. Šuntajs bil meseca avgusta še na prostem, pisma pa so datirana: prvo z dne 30. VIII. drugo pa z dne 23. VIII. 1923.

Ker sem gotovo par ljudem v Zagorju v napoto, torej trn v peti, so se pač ti »neodgovorni« ljudje poslužili najnesramnejšega sredstva, da me očrnijo pred javnostjo. — Kljub vsemu temu pa se mi zdi čudno, kako je pismo, ki je bilo meni namenjeno prišlo v uredništvo »S. B.« Vsekakor bo zadevo preiskalo sodišče in dokazalo pravega krivca.

Uredništvo »S. B.« pa je napisalo kratko opombo, v kateri navaja, da so radikali delali za razbitje Z. R. D., za kar mi je tudi vse neznan. Vendar pa upam, da bo uredništvo »S. B.« vedelo od koga je ta pisma prejelo in nam bo šlo v stvari razčiščenja na roko, da dokazem, da v stvar nisem popolnoma nič zapleten in da je uredništvo prejelo originalna pisma, — če jih je sploh prejelo.

Z dokazi na dan! in povejte gospod »S. B.« kedo je pisma odprl!

Zagorje, 10. nov. 1923.

Ant. Kastelic, tajnik NRS v Zagorju.

Številom, podpre stranko, ki so ji druge naravnost vsilile težko nalogo, da nosi na svojih plečih vse breme odgovornosti za obstoj tega, kar je nam vprašanje življenja in smrti. Ne prihajaj mi s tem, da so moji trije »slučaji« res samo slučaj! Preveč jasno in natanko čutim, da so pojavi »mentalitete«, ki je tem bolj žalostna, ker je začelo take sadowe poganjati drevo, ki bi absolutno in pod nobenim pogojem ne smelo roditi — strupene hrane...

Ponavljam: popolnoma in do vseh posledic razumem borbo med voditelji obeh strank — to borbo za tiste idejne difference, kolikor jih, kakor rečeno, med njima je; kakor tudi borbo za oblast z vsemi ugodnostmi, ki jih oblast daje. (Pri tem pa nikakor ne govorim o materialnih ugodnostih, ker je proti vsemu mojemu bistvu, da bi ljudi s to ambicijo že a priori imel za grabeže, ko bi bili drugače postali verižniki in gotovo desetrkat več »zaradili«.) Toda so meje, ki jih ne sme prekoračiti, komur ni samo za klavirni dnevni uspeh! Razumem človek od polit. voditelja ne bo pričakoval idealističnih donkišotjad: koristi njegove stranke mu brezdomno smejo biti vrhovni princip in za to ga stranka tudi ima. In ker je v politični borbi taktika prav tako važna, kakor strategija, mu je dovoljeno eventualno tudi sredstvo, ki na sebi ni niti kdo ve kako lepo. Toda tak voditelj, če mu je vsaj namen plemenit, ne sme nikdar pozabiti, kaj je masa in se ž njo ne sme spajdašiti na ta način, da ji meče celo — svetinje. In med te spada tudi avtoriteta! Kdor ni zmožen, da vidi v kakem Brejcu, Žerjavu, Hribarju ali Lukanu, dokler izvršujejo v Ljubljani v imenu kralja in naroda vrhovno oblast, nič drugega nego človeka s temi in temi hibami ali celo samo strankarja — vseeno, če sami kažejo samo to — ta je zame slab državljani!

Toda — saj razumeš: to je bila že samo še »splošna opazka«. In čas je, da za danes končam.

Evo razložil sem ti, vabil te prav nič ne bom. Morebiti bova tako, vsak v svojem taboru, celo toliko laže delovala za »koncentracijo naprednih sil« ako morebiti le še pride od tega... Morda pošlje Bog res še kako črno egiptovsko nadlogo nad nas vse...

Dotlej pa si ostaneva, upam, dobra prijatelja, kakor sva si bila doslej. Saj si se menda po vsem tem le uveril, da sem še vedno tvoj stari:

Rodoljub z deže